

HR-2012-1777- U

Norges Høyesteretts ankeutvalg - Kjennelse. 2012-09-13.

Aftenposten AS (advokat Vidar Strømme) mot A (advokat Eirik Djønné).

(1)

Saken gjelder spørsmål om litispendensvirkningen av en forliksklage opphører etter at forliksrådet har innstilt saken etter tvisteloven § 6-11.

(2)

Aftenposten trykte 4. og 13. januar 2011 artikler basert på informasjon fra flere Wikileaks-dokumenter som blant annet omhandlet utsagn som A ifølge dokumentene skulle ha kommet med til amerikansk ambassadepersonell i Berlin om det europeiske satelittsystemet « Galileo ». Artikkene ble også lagt ut på Aftenpostens nettsider. I april 2011 fremsatte A krav om erstatning overfor Aftenposten, da Aftenpostens publisering skulle ha inneholdt ærekrenkende beskyldninger og bidratt til at A ble sagt opp fra sin stilling som administrerende direktør i OHB System AG.

(3)

Aftenposten AS bestred at det var grunnlag for erstatning, og ved forliksklage 3. mai 2011 reiste Aftenposten AS søksmål mot A ved Oslo forliksråd med krav om negativ fastsettelsesdom for at A ikke har noe erstatningskrav mot selskapet. Den 10. november 2011 innstilte forliksrådet behandlingen av saken fordi den ikke egnet seg for videre behandling i forliksrådet, jf. tvisteloven § 6-11 første ledd. Ved stevning 17. november 2011 brakte Aftenposten AS saken inn for Oslo tingrett.

(4)

Den 12. juni 2011 reiste A søksmål mot Aftenposten ved en tysk domstol - Landgericht Köln - med krav om forbud mot spredning mv. av nærmere angitte ytringer samt erstatning. På dette tidspunkt var Aftenpostens søksmål til behandling i forliksrådet. Etter det opplyste verserer det søksmål A har anlagt, fremdeles for den tyske domstolen.

(5)

I den saken Aftenposten AS har anlagt ved Oslo tingrett, avsa tingretten 8. februar 2012 kjennelse med denne slutning:

« 1. Sak nr. 11-187541TVI-OTIR/08, stanses inntil det er endelig avgjort om tysk domstol er kompetent til å behandle stevning av 12.06.2011 fra A mot Aftenposten AS.

2. Saksomkostningsspørsmålet utstår. »

(6)

Avgjørelsen er begrunnet med at det søksmål A 12. juni 2011 anla ved Landgericht Köln, har forrang etter Lugano-konvensjonen 2007 om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker (Lugano-konvensjonen) artikkel 27. Da det ikke var fremlagt noen avgjørelse fra den tyske domstolen om å fremme saken, måtte tingretten utsette behandlingen av den norske saken inntil det var endelig avgjort om den tyske domstolen var kompetent.

(7)

Aftenposten påanket tingrettens kjennelse til Borgarting lagmannsrett, som 27. juni 2012 avsa kjennelse (LB-2012-46035) med slik slutning:

« 1. Anken forkastes

2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler Aftenposten AS til A 28 000

- tjueåttetusen - kroner innen to uker fra forkynnelsen av kjennelsen.

3. I sakskostnader for tingretten betaler Aftenposten AS til A 12 500 -

tolvtusenfemhundre - kroner innen to uker fra forkynnelsen av

kjennelsen. »

(8)

Lagmannsretten la til grunn at det følger « klart av ordlyden i tvisteloven § 18-1 sammenholdt med § 18-2 andre ledd og § 19-14 første ledd at en sak ikke er litispending etter at den er innstilt i forliksrådet ». Da Oslo forliksråd innstilte behandlingen av saken, opphørte litispendingsvirkningen av forliksklagen, og saken for Landgericht Köln måtte dermed anses anlagt først. Det følger da av Lugano-konvensjonen artikkel 27 at norsk domstol av eget tiltak må utsette forhandlingen inntil den tyske domstolen har tatt stilling til sin kompetanse.

(9)

Aftenposten AS har påanket lagmannsrettens kjennelse til Høyesterett. Anken retter seg mot lagmannsrettens lovtolkning. A har tatt til motmæle.

(10)

Den ankende part - *Aftenposten AS* - har i korte trekk anført:

(11)

Slik lagmannsretten har tolket tvistelovens bestemmelser om litispending, § 18-1 og § 18-2, gir de en uheldig regel som lovgiver ikke har overveiet eller valgt. Bestemmelsene bør tolkes slik at de blir i tråd med det generelle internasjonale utgangspunktet om at litispending avløses av rettskraft, og at litispendingsvirkningen av at saken er brakt inn for forliksrådet, vedvarer når saken blir brakt inn for tingretten. En slik tolkning har støtte i Lugano-konvensjonen og er forenelig med ordlyden av tvisteloven § 18-1 og § 18-2. Det er et generelt prinsipp at en sak er tvistegjenstand inntil den er rettskraftig avgjort.

(12)

Under tvistemålsloven fulgte en slik løsning av § 63 og § 66. Disse fristreglene er ikke videreført i den nye tvisteloven, men endringene og uttalelsen i forarbeidene

om at en innstilling i forliksrådet skulle ha betydning for litispensvirkningen, baserte seg på Tvistemålsutvalgets forutsetning om at behandling i forliksrådet skulle være frivillig. Dette ble endret i odelstingsproposisjonen, men uten at betydningen for spørsmålet om internasjonal litispens ble vurdert.

(13)

Det har ikke vært tilsiktet av lovgiver at et senere saksanlegg i utlandet skal « rykke frem » i løpet av den tid det tar å bringe saken inn for tingretten. Løsningen fremkommer bare gjennom begrepsmessige sammenkoplinger av manglende ankeadgang og rettskraft mv., og domstolene bør ikke av slike grunner anse seg tvunget til å legge til grunn et så uheldig resultat. Hvis meningen hadde vært å innføre en vesentlig forverring for norske parter i internasjonale spørsmål om verneting, burde det ha kommet klarere til uttrykk, jf. Rt-2010-1225.

(14)

Aftenposten AS har nedlagt slik påstand:

« 1. Prinsipalt: Saken fremmes for tingretten.

2. Subsidiært: Lagmannsrettens kjennelse oppheves.

3. I alle tilfeller: Aftenposten AS tilkjennes saksomkostninger for lagmannsretten og Høyesteretts ankeutvalg. »

(15)

Ankemotparten - A - har i korte trekk anført:

(16)

Lagmannsrettens lovtolking, begrunnelse og resultat er korrekt. Den tolking Aftenposten AS går inn for, er klart i strid med tvistelovens ordlyd.

(17)

De rimelighetsbetraktninger Aftenposten AS har påberopt, er gjort gjeldende i en sak hvor et stort mediekonsern trekker en borger for domstolene uten at det foreligger noe krav å prøve. Aftenposten AS har anlagt et negativt fastsettelsessøksmål, og dette viser hvor spesiell saken er. Selv om flere av de ytringer som er trukket frem i søksmålene i Tyskland og Norge, er de samme, er det ikke fullt sammenfall mellom ytringene i de to sakene. Dette stiller saksanlegget i Norge i en enda svakere situasjon ut fra søksmålsinteresse.

(18)

Landgericht Köln skal 10. oktober 2012 holde muntlig forhandling til behandling av hvorvidt den er kompetent.

(19)

A har nedlagt slik påstand:

« 1. Anken forkastes.

2. A tilkjennes saksomkostninger for behandlingen i Høyesterett. »

(20)

Høyesteretts ankeutvalg bemerker:

(21)

Anken er en videre anke over kjennelse, og ankeutvalgets kompetanse er da begrenset i samsvar med tvisteloven § 30-6. Angrepet retter seg mot lagmannsrettens lovtolkning. Denne kan utvalget prøve, jf. § 30-6 bokstav c.

(22)

Ankeutvalget er kommet til at anken ikke fører frem.

(23)

Det rettskrav saken gjelder, omfattes av Lugano-konvensjonen. Denne gjelder som norsk lov, se tvisteloven § 4-8. Lugano-konvensjonen artikkel 27 nr. 1 bestemmer:

« 1 Dersom søksmål som har samme tvistegjenstand, hviler på samme grunnlag, og som reises mellom de samme parter, anlegges ved domstoler i ulike konvensjonsstater, skal alle andre domstoler enn den som saken først er reist ved, av eget tiltak utsette forhandlingene til det er avgjort om den første domstolen er kompetent.

2. Når det er avgjort at den første domstol er kompetent, skal alle andre domstoler erklære seg inkompetente til fordel for denne domstol. »

(24)

Hvorvidt søksmål er reist og fortsatt verserer for en domstol, må avgjøres etter domstolstatens interne rett. Etter dette må litispensvirkningen av det søksmål som Aftenposten AS ved forliksklage 3. mai 2011 brakte inn for Oslo forliksråd, fastlegges på grunnlag av norsk rett.

(25)

Tvisteloven § 18-1 bestemmer:

« Reises det ny sak mellom samme parter om et krav som allerede er tvistegjenstand, skal retten avvise den. Dette gjelder også når sak er reist for utenlandske domstoler dersom avgjørelsen der vil ha rettskraftvirkning i Norge etter § 19-16. »

(26)

Etter § 18-2 første ledd første punktum er et saksanlegg « til hinder for ny sak etter § 18-1 når forliksklage er innkommet til forliksrådet, eller når stevning er innkommet til retten ». Denne virkning av saksanlegg opphører etter § 18-2 andre ledd « når saken er rettskraftig avgjort ». Bestemmelsen sier ikke noe om hva som skjer med litispensvirkningen når forliksrådet innstiller behandlingen etter § 6-11. Dette er imidlertid omtalt i Ot.prp.nr.51 (2004-2005) om lov om mekling og rettergang i sivile saker (tvisteloven), side 384. Det heter her:

« Ved innstilling opphører litispensvirkningen. Saken utgjør da ikke lenger noen tvistegjenstand, jf § 18-1. Innstilling etter denne paragrafen vil imidlertid ikke bringe til opphør den virkning av forliksklagen som går ut på at foreldelse avbrytes i henhold til foreldelsesloven § 15. Den virkningen vedvarer i ett år fra innstillingen, jf § 18-3 annet ledd. »

(27)

Under tvistemålsloven av 1915 var ordningen en annen. Etter tvistemålsloven § 63 tredje ledd opphørte et krav å være tvistegjenstand « dersom stevning ikke er sendt

til retten innen ett år fra henvisningsdatoen ». Denne ordning ble bevisst endret ved tvisteloven. I Tvistemålsutvalgets utredning, NOU 2001:32B Rett på sak, Bind B, side 878, heter det således:

« Det er ikke tatt med noen bestemmelse som viderefører tvistemålsloven § 63 tredje ledd i § 20-2. Tvistemålsutvalget har i drøftelsen av forliksrådets oppgaver og behandlingsregler konkludert med at mekling i forliksrådet bør gjøres valgfri. Det blir da ikke noe behov for en regel med slikt innhold som tvistemålsloven § 66 tredje ledd [feilskrift for § 63 tredje ledd] ettersom det da aldri av prosessuelle grunner vil være påkrevet å begynne eventuelt nytt saksanlegg i forliksrådet. »

(28)

Som det fremgår, var bakgrunnen for at Tvistemålsutvalget ikke foreslo bestemmelsen i tvistemålsloven § 63 tredje ledd videreført, at utvalget gikk inn for at mekling i forliksrådet ikke skulle være obligatorisk. Justisdepartementet gikk imidlertid i odelstingsproposisjonen inn for at det i tvister om formuesverdier som hovedregel fortsatt skulle være obligatorisk forliksrådsmekling, og slik ble loven vedtatt, se tvisteloven § 6-2 andre ledd. Til tross for at departementet gikk inn for å beholde obligatorisk forliksrådsmekling, valgte det likevel bevisst ikke å videreføre bestemmelsen i tvistemålsloven § 63 tredje ledd. Ankeutvalget viser her til det som ovenfor er gjengitt fra Ot.prp.nr.51 (2004-2005), side 384.

(29)

Utvalget har på dette grunnlag kommet til at lagmannsretten har tolket tvisteloven § 18-1, jf. § 18-2 riktig når den har lagt til grunn at litispensvirkningen av en forliksklage opphører når saksbehandlingen blir innstilt etter § 6-11. Hvorvidt dette er en god ordning, må bli opp til lovgiver å vurdere. Lagmannsretten har også tolket Lugano-konvensjonen artikkel 27 riktig når den har lagt til grunn at søksmålet for Landgericht Köln i forhold til denne bestemmelse må anses anlagt først, og at saksbehandlingen for Oslo tingrett må utsettes til den tyske domstolen har tatt stilling til sin kompetanse.

(30)

Anken har ikke ført frem, og i samsvar med hovedregelen i tvisteloven § 20-2 må A tilkjennes sakskostnader i anledning spørsmålet om stansing for alle instanser. Ved lagmannsrettens kjennelse ble A tilkjent kr 12 500 i sakskostnader for tingretten og kr 28 000 i sakskostnader for lagmannsretten. Denne omkostningsavgjørelse er utvalget enig i. For Høyesterett fastsettes sakskostnadene til kr 15 000 inklusive merverdiavgift.

(31)

Kjennelsen er enstemmig.

Slutning:

- 1. Anken forkastes.*
- 2. I sakskostnader for Høyesterett betaler Aftenposten AS til A 15 000 - femtentusen - kroner innen 2 - to - uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.*